

Neset Ertaş

süre boyunca on beş günde bir "misafir mahallî sanatçı" sıfatıyla Ankara Radyosu'na çağrılarak on beşer dakikalık solo bantlar yaptı. Bu türkülerin bir kısmı anonim olmadığı ve beste özelliği taşıdığı gerekçesiyle dönemin yetkililerince arşiv kayıtlarından silinerek diskotekten çıkarıldı.

İstanbul ve Ankara gibi şehirlerde geçen sıkıntılı yılların ardından ilk taş plağını, 1957'de İstanbul'da Kadri Şençalar'ın sahibi olduğu Şençalar Plak adına doldurduğunda on dokuz yaşındadır. Okuduğu eser babasına ait, "Neden garip garip ötersin bülbül / Yoksa sen de bahtı karalı mısın?" sözleriyle başlayan bozlaktır. İki yıl süren İstanbul macerasından sonra Ankara'da bir hemşehrisine ait Kazablanka Gazinosu'nda çalışmaya başladı. 1960'lı yıllardan itibaren farklı türlere mensup müzisyen ve oyuncuların da yer aldığı konser turneleriyle, ardından tek başına çıktığı konser organizasyonlarında Türkiye'nin bütün şehirlerini ve pek çok ilçesini dolaştı. 1976'da Ankara'da sahnede iken ani bir felç geçirdi. Hacettepe Hastahanesi'nde iki yıl uygulanan fizik tedaviden bir sonuç alınamayınca Almanya'da işçi olarak çalışan ağabeyi Necati Ertaş'ın yanına gitti. Tedavi iki ayda sonuç verince üç çocuğunu da Almanya'ya getirterek sanat hayatını Almanya'da devam

ettirmeye karar verdi. Böylece aralıksız yirmi beş yıl (1979-2003) sürecek olan gurbet hayatı başladı.

Almanya başta olmak üzere, Türk işçilerinin yoğun biçimde yaşadığı Avrupa ülkelerinin hemen bütün şehirlerinde çok sayıda konser verdi. Türk işçilerinin düğünlerine katıldı. Türkiye'de iken çıkarıldığı 33'lük ve 100'den fazla 45'lik plağa Almanya'da doldurduğu yirmi civarında kaset eklendi. CD olarak çıkan albümlerinin sayısı yirmi beş civarındadır. Bugüne kadar plak, kaset ve CD'lere okuduğu türkülerin kesin sayısı bilinmediği gibi bu türkülerin kaçının kendisine ait olduğunun bir dökümü de henüz yapılmadı. 500 civarında olduğu tahmin edilen yayımlanmış türkü kayıtlarının yüzde seksen beşinin söz ve müziği kendisine aittir. Diğerlerinin önemli bir bölümü, babası Muharrem Ertaş'tan kalanlarla söz ve müziği anonim olan çoğu Orta Anadolu yöresine ait çeşitli türküler, bozlaklar, oyun havaları ve halay ezgileridir. 25 Eylül 2012'de vefat eden Neset Ertaş, vasiyeti üzerine Kırşehir'in Bağbaşı mahallesinde bulunan babasının mezarının ayak ucuna defnedilmiştir. 2006 yılında kendisine "TBMM Üstün Hizmet ödülü", 2009 yılında UNESCO tarafından "Yaşayan İnsan Hazinesi ödülü", 2011 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi tarafından fahri doktora pâyesi verilmiştir. 2002'de verilmek istenen devlet sanatçılığı unvanını, "Ben milletimin, bu halkın sanatçısıyım; devletin sanatçısı olmayı doğru bulmuyorum" diyerek kabul etmemiştir.

Olağan üstü çalma ve söyleme yeteneği, geleneğe hâkimiyeti, gelenekten kopmadan yeniye yönelmesi, yeni zamanların zevk ve eğilimlerini gözeten diri ve uyanık tecessüsü ile Neset Ertaş hep gündemde kalmış, geniş kitlelerin hayranlığını kazanmış gerçek bir saz ve söz ustası, türküyü ve sazı etkili biçimde terkip eden ender sanatçılardan biridir. Onun sanatı kendi özünü, duygularını ve yaşadıklarını herkesin anlayacağı bir dil ve üslûpla saza, söze dökmesidir. Saz çalma ve söyleme tekniği, yorum gücü, repertuarı, üslûbu, gelecekteki yeri ve konumu, çeşitli yabancı müzikologlar tarafından incelenmiş, üniversitelerde ve konservatuvarlarda tez konusu olmuştur. "Bütün canların Hak olduğu" inancını Bektaşilik penceresinden görüp yorumlayan Ertaş'ın sahne ritüelleri arasında hiç ihmal etmediği davranışlarından biri de eski köy düğünlerinden kalma bir alışkanlıkla elini yere (toprak)

sürüp öptükten sonra kalbinin üzerine koymasındır. Bunun anlamı canlı cansız her şeyin aslı topraktır, toprak Hak'tır ve ondan olan her şey de Hak'ın bir parçasıdır, Hak'ın özünü taşır. Bu düşüncelerini, "Canlı Hak görmek bizim Bektaşiliğimizin de özüdür, karıncadan file kadar bütün canları Hak biliriz. Bütün canların canı Hak'tır, bir canı incitmek de Hak'ı incitmektir" şeklinde ifade ederdi.

Neşet Ertaş'ın hayatını ve sanatını anlatan ilk kapsamlı çalışma TRT ve Anadolu Folklor Vakfı'nın iş birliğiyle, Bayram Bilge Tokel'in yönetmen Ali Bozkurt'la birlikte hazırladıkları dört bölümden oluşan "Bozkırın Tezenesi" adlı belgeseldir. 2000 yılında hazırlanan bu belgeselden beş yıl sonra gerçekleştirilen ikinci belgesel çalışması ise Can Dünder ve Bayram Bilge Tokel'in birlikte hazırladıkları "Garip" adlı üç bölümlük yapımdır. Ayrıca Bayram Bilge Tokel'in *Neşet Ertaş Kitabı* adlı bir monografi çalışması yayımlanmıştır. Son yıllarda yayımlanmış, hayatını ve sanatını anlatan diğer iki kitaptan biri Haşim Akman'ın *Gönül Dağında Bir Garip* adlı nehir söyleşi, diğeri ise Erol Parlak'ın *Garip Bülbül* adlı kitabıdır (bk. bibl.).

BİBLİYOGRAFYA :

Bayram Bilge Tokel, *Bağımıza Gazel Düştü*, Ankara 2002, s. 133-135, 142, 158, 165-167; a.mlf., *Neşet Ertaş Kitabı*, İstanbul 2012; a.mlf., *Türküler Kalır*, İstanbul 2012, s. 246, 249-251; Haşim Akman, *Gönül Dağında Bir Garip*, İstanbul 2006; Erol Parlak, *Garip Bülbül*, İstanbul 2013.

RAYRAM BİLGE TOKEL

ERVÂDÎ (الأروادي)

Ahmed b. Süleymân
el-Ervâdî et-Trablusî
(ö. 1275/1858)

Nakşibendî-Hâlidî şeyhi.

Trablusşam vilâyetinin Ervâd kasa-basında doğdu. Burada başladığı eğitimi Trablusşam, Dimaşk ve Kahire'de sürdürdü. *el-İkdu'l-ferid* adlı eserinde ilim, tarikat ve din üstadları olarak Hâlid el-Bağdâdî, İbn Âbidîn (Muhammed Emîn), Ahmed el-Halvetî, Muhammed el-Fedâîlî, İbrâhim el-Bâcûrî, Mustafa el-Mübellelât el-Ahmedî, Abdurrahman el-Üşmûnî, Şeyh Abdurrahman el-Küzberî, Şeyh Hâmid el-Attâr, Şeyh Hüseyin ed-Dücânî, Ahmed et-Temimî'nin isimlerini zikreder. Tahsilini tamamladıktan sonra Şam'da müderrislik

yapmaya başladı. Bu dönemde Hâlid el-Bağdâdî'ye intisap etti, seyrûsülûkünü tamamlayıp hilâfet aldı. Ardından İstanbul'a halife olarak gönderildi. 1845 yılında Üsküdar'daki Alaca Minare Tekkesi'nde Şeyh Abdülfettâh el-Akrî tarafından ağırlandığına göre (Mustafa Fevzi, s. 27) bu tarihlerde İstanbul'a gelmiş olmalıdır. Alaca Minare Tekkesi'nde bir süre kaldı ve Trablusşam'a döndü, ertesi yıl tekrar İstanbul'a geldi (1846). İrşad görevinin yanı sıra Ayasofya Camii'nde iki yıl hadis okuttu, Ahmed Ziyâeddin Gümüşhânevî'ye icâzet verdikten sonra Trablusşam'a gitti. 1848'de Gümüşhânevî başta olmak üzere Osmanlı ilmiye sınıfı mensuplarına hilâfet vererek Hâlidîyye'nin Anadolu'da yayılmasında etkin rol oynadı. Hayatının son on yılını Trablusşam'da geçiren Ervâdî burada vefat etti ve Dîbâ Mescidi'nin hazîresine defnedildi.

Eserleri. Ahmed el-Ervâdî tasavvufun yanı sıra tefsir, hadis, fıkıh, kelâm ve Arap dili sahalarında çoğunluğu risâle hacminde birçok eser telif etmiş olup bunların sayısını kendisi 120 olarak verir. Başlıca eserleri şunlardır: **1. en-Nûrû'l-mazhar fî tarihî'ti's-Şeyhi'l-Ekber** (fî şerhi's-Şalâti'l-üştâ li's-Şeyhi'l-Ekber). Muhyiddin İbnü'l-Arabî'ye ait eserin şerhidir (Kahire 1948; nşr. Cevde Muhammed Ebül-Yezîd el-Mehdî ve Muhammed Abdülkâdir Nasâr, Kahire 2009). **2. el-İkdü'l-ferîd fî uluvvî'l-esânîd**. Bu eserde Ervâdî'nin kimlerden ders aldığı, hangi ilim ve tarihatın icâzetine sahip bulunduğu kısaca anlatılmıştır. Eserin son sayfasında Gümüşhânevî'ye verdiği icâzet metninin yer aldığı müellif nüshası Mahmud

Esad Coşan Araştırma ve Eğitim Merkezi Kütüphanesi'nde (Gümüşhânevî Evrakı, nr. 199), yine son sayfada Abdülmecîd ez-Zeytûnî'ye verilen icâzetin metni olan diğer bir müellif nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'nde (Bağdatlı Vehbi Efendi, nr. 731) kayıtlıdır. **3. Müferricetün li'l-kürûb bi's-salât 'ale'n-Nebiyi'l-mahbûb**. Alfabetik sırayla salâtuşelâmları içerir. **Manzûme fî esmâ'illâhi'l-hüsnâ** adlı eseriyle birlikte basılmıştır (İstanbul 1277). **4. el-Hükmü'l-mersûh fî 'ilmi'n-nâsih ve'l-mensûh** (Medine Mahmûdiye Ktp., nr. 3264/3; Leningrad İstîşrâk Enstitüsü, nr. 47/1). **5. Mir'âtü'l-İrfân ve lübbüh** (Şerhu'r-Risâleti'l-aḥadiyye; Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi, nr. 2612). Bu eseri Ahmet Avni Konuk Türkçe'ye çevirmiştir (İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin, nr. 83).

Ervâdî'nin diğer bazı eserleri de şunlardır: **el-Kavlü'l-müfid fî ḥalli ba'zî müşkilâtin mine'l-Kur'âni'l-Mecîd** (Zâhiriye Ktp. [Şam], nr. 4488; Medine İslâm Üniversitesi Ktp., nr. 4648/3); **el-Kevâkibü'l-muzî'e fî erba'ine ḥadîşen kudsiyye** (Suudi Arabistan Merkez Ktp. [Riyad], nr. 1422); **ed-Dürrü'l-mesbûk fî'ntihâ'i ğâyeti's-sülûk** (Princeton Üniversitesi Ktp., nr. 821); **en-Nefeḥât fî 'ilmi'l-mecâz ve'l-isti'ârât** (Muhammed b. Suûd İslâm Üniversitesi Ktp., nr. 2548, 2549); **Kifâyetü'l-mürîd min mühimmâti't-tarih** (Millet Ktp., Ali Emîrî Efendi, nr. 233, 798, 799, 800, 801); **Buğyetü'l-mürîdi'l-me'ḥûze min**

kelâmi ehli't-tevhîd (Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi, nr. 3071, vr. 12-29); **Celbi'l-İbâd ilâ tārîki'r-reşâd** (Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi, nr. 3071, vr. 1-12); **Nebzetün râ'ika ve 'uḳūdün fâ'ika** (Millet Ktp., Ali Emîrî Efendi, nr. 3084); **Keşfü's-suḫûr 'an me'ânî şalâti'n-nûr** (Kral Faysal İslâm Araştırması Merkezi Ktp. [Riyad], nr. 2178-1); **Faşlü'l-ḥiṭâb fî 'ilmi'l-âdâb** (Kral Faysal İslâm Araştırması Merkezi Ktp. [Riyad], nr. 740); **Eş'âr** (Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi, nr. 3621); **İkâmetü'd-delîl 'alâ sevâ'is-sebil** (Asya Müzesi [Saint Petersburg, Rusya], nr. 922); **Risâle fî ḥaḳki's-şalât ve'r-râbiṭa ve şemâ'ili cem'i silsile** (Süleymaniye Ktp., Hacı Râşid Bey, nr. 100; Düğümlü Baba, nr. 292); **Risâle fî silsileti'n-Naḳşibendiyye** (Ezheriyye Ktp. [Kahire], nr. 33462); **Risâle fî 'ilmi'l-manḥik** (Süleymaniye Ktp., Bağdatlı Vehbi Efendi, nr. 860); **Keşfü'l-muzmar 'an şerhi beyteyn li's-Şeyhi'l-Ekber** (Lübnan İslâm Araştırmaları Enstitüsü Ktp. [Beyrut], nr. 208/3); **el-Fetḫü'l-mübîn şerhu beyteyn li-seyyidi Muḫyiddîn** (Almanya Devlet Ktp. [Berlin], nr. 2989); **Şerhu taşîri ebyâti İbn 'Arabî** (Zâhiriyye Ktp. [Şam], nr. 8998); **el-Ḳaşıdetü'r-râ'iyye** (Gümüşhânevî'nin Câmî' u'l-uşûl [İstanbul 1276] adlı eserinin kenarında basılmıştır).

BİBLİYOGRAFYA :

Mustafa Fevzi b. Nu'man, *Hediyetü'l-hâlidîn fî menâkibi kutbi'l-ârifin Mevlânâ Ahmed Ziyâüddîn b. Mustafa el-Gümüşhânevî*, İstanbul 1313, s. 27, 29-32; *İzâhu'l-meknûn*, II, 529, 582; Abdülhay el-Kettânî, *Fihrisü'l-fehâris*, I, 125, 163, 373, 489; II, 871; İrfan Gündüz, *Gümüşhânevî Ahmed Ziyâüddîn: Hayatı-Eserleri-Tarikat Anlayışı ve Hâlidîyye Tarikatı*, İstanbul 1984, s. 35-36, 41; Ömer Abdüsselâm Tedmürî, *Mevsû'atü 'ulemâ'i'l-müslimîn fî târihi Lübnân el-İslâmî: Ricâlü'l-ḥadîş ve'l-'ulümü'l-insâniyye*, Beyrut 1414/1993, I, 295-297; Hülya Yılmaz, *Dünden Bugüne Gümüşhânevî Mektebi*, İstanbul 1997, s. 148; Abdurrahman Memiş, *Hâlid-i Bağdâdî: Hayatı, Eserleri, Tesirleri ve Anadolu'da Hâlidilik*, İstanbul 2000, s. 171; M. Zâhid el-Kevserî, *İrğâmü'l-merîd fî şerhi'n-naẓmi'l-'atîd li-tevessülü'l-mürîd*, Kahire 2000, s. 68.

ARAFAT AYDIN

Ervâdî'nin el-İkdü'l-ferîd fî uluvvî'l-esânîd adlı eserinin müellif hattı nüshasının ilk iki sayfası (Süleymaniye Ktp., Bağdatlı Vehbi Efendi, nr. 731)

ERZEN, Ali
(1892-1968)

Son devir din âlimlerinden.

Siirt'in Erüh ilçesine bağlı Fındık nahiyesinde doğdu. Babası ulemâdan Seyyid Süleyman Efendi, dedesi Şeyh İbrâhim, onun da babası Molla Hasan el-Hatib'in